

Tendències IV:

Les universitats europees implementen Bolonya

Resum

**Sybille Reichert
Christian Tauch**

Resum

1. Tendències IV: Les universitats implementen Bolonya. *Tendències IV* ha estat assumit a través d'una exhaustiva recerca de camp, amb 62 visites de camp a universitats (amb el sentit més ampli de la paraula) al centre de recollida d'informació. Si bé els resultats de la recerca continguts en l'informe són de naturalesa qualitativa, i per tant no ofereixen certesa estadística, *Tendències IV* ofereix una instantània exhaustiva i actualitzada de l'estat d'implementació de les reformes de Bolonya a les universitats d'Europa.

2. El suport a la reforma: Les dades relatives a les actituds envers la reforma a les universitats contrasten significativament amb els punts de vista expressats pels líders institucionals tan sols fa dos anys a través del qüestionari de *Tendències III*. L'acceptació general de la necessitat de reformes sembla àmpliament difosa a les universitats. De fet, moltes institucions han fet grans esforços per «interioritzar» el procés de reforma, amb la incorporació de les qüestions de Bolonya en les seves pròpies estratègies i les activitats institucionals. En molts casos, les reformes són reconegudes com una oportunitat per abordar els problemes que ja fa temps que se sap que existeixen. La percepció aclaparadora de les visites de camp és que els agents de les institucions s'estan enfrontant i lluitant actualment amb els reptes de la implementació amb compromís i energia.

3. El plantejament de la reforma: La crítica de les reformes des de l'àmbit de les mateixes universitats tendeix a no prioritzar l'objectiu de la reforma –hi ha un consens considerable sobre la necessitat del canvi–, sinó més aviat en quina mesura es dóna suport a les reformes. Sovint la implementació es veu obstaculitzada per la manca de l'autonomia institucional necessària per prendre decisions clau o els recursos financers addicionals perquè les universitats puguin fer front a un exercici de reestructuració d'aquestes característiques i les noves tasques que han sorgit com a part de les reformes. Alhora, el paper del lideratge dins les universitats també és crític: en aquells casos que el lideratge proporciona un suport sòlid i positiu al procés, donant cabuda a la deliberació interna, els avenços són més uniformes.

4. La introducció de tres cicles: S'han fet uns progressos considerables quant a la introducció d'estructures de tres cicles arreu d'Europa, tot i que encara hi ha alguns obstacles legislatius a la reforma estructural en alguns dels països cinc anys després de la signatura de la Declaració de Bolonya. Moltes institucions, però, actualment se situen el bell mig del procés de transició. El canvi estructural ha d'anar juntament amb el nou desenvolupament adequat dels currículums, la qual cosa sovint no s'ha dut a terme. De vegades hi ha confusió pel que fa als objectius dels estudis de primer cicle (que molts erròniament consideren una versió comprimida dels anteriors programes de cicle llarg) i en molts casos les institucions i el món universitari no han disposat del temps suficient per fer front a les reformes d'una manera exhaustiva i beneficiar-se de les oportunitats ofertes a través de la reestructuració curricular.

5. L'impacte de les reformes estructurals: Massa sovint, Bolonya encara és concebuda essencialment com un procés d'harmonització d'estructures de les titulacions. *Tendències IV* il·lustra que, tot i que s'està avançant molt, el procés d'acostament cap a un sistema comprensiu de tres cicles arreu d'Europa és una transformació cultural i social summament complexa que ha instaurat una cadena d'avenços amb la seva pròpia dinàmica en diferents contextos. Si bé els canvis en la durada dels estudis es poden descriure fàcilment, la quantificació de la seva significació i el seu impacte requereixen una anàlisi molt més exhaustiva i sofisticada: per exemple, l'acceptació de les noves qualificacions de primer cicle a la societat, l'àmbit fins al qual aquestes noves qualificacions satisfan les necessitats del mercat laboral i les implicacions d'un canvi pedagògic cap a l'aprenentatge centrat en l'estudiant.

6. Ocupabilitat dels titulats de primer cicle: A la majoria d'universitats visitades es van expressar inquietuds sobre l'ocupabilitat dels titulats de primer cicle. De fet, en els països que s'aparten d'un primer cicle llarg, molts catedràtics encara no estan preparats per confiar plenament en les noves qualificacions del primer cicle i amb freqüència recomanen als seus estudiants continuar en l'educació superior fins a la fi del segon cicle. D'altra banda, les institucions de països on les reformes estructurals van començar abans notifiquen l'existència de força menys problemes d'acceptació de titulats de primer cicle al mercat laboral –la qual cosa indica que els països que tenen dificultats es troben potser simplement en una fase més preliminar d'una transició normal. Malgrat tot, també hi ha diferències significatives entre les disciplines. Les dades també revelen que cal un debat públic més ampli sobre les reformes i suggereixen que les autoritats públiques s'estan quedant enrere quant a l'adaptació de les seves estructures de carreres per incloure les qualificacions del nou primer cicle. Els organismes professionals – especialment a les professions regulades – també tenen un paper important. L'informe inclou ambdós exemples d'àrees en les quals els organismes professionals encoratgen nous programes, i altres on hi ha obstacles importants. Moltes institucions pròpiament tampoc no estan abordant seriosament les necessitats dels empresaris locals, regionals, estatals i internacionals a l'hora d'elaborar els seus nous programes d'estudi.

7. Potenciació de la qualitat: Els resultats de l'estudi fan palès que les universitats són cada vegada més conscients de la importància de millorar la qualitat de les seves activitats, i això s'expressa en un ampli ventall de processos que van més enllà de les respostes formals i obligatòries als requisits de l'assegurament de la qualitat externa. Si bé és indubtable la necessitat d'una millor cooperació entre institucions i organismes responsables en qüestions d'assegurament de la qualitat, *Tendències IV* assenyala una sèrie d'altres factors, entre els quals s'inclou la participació dels estudiants, que tenen una influència molt directa sobre la millora de la qualitat. Cal destacar que hi ha indicis clars que l'èxit en la millora de la qualitat en el marc de les institucions té correlació directa amb el grau d'autonomia institucional. Les institucions que exhibeixen la major propietat pel que fa als processos de qualitat interns també són aquelles que gaudeixen de major autonomia funcional.

8. Reconeixement de les qualificacions: Les millores qualitatives es consideren una de les claus d'un reconeixement més automàtic de les qualificacions arreu d'Europa. Les visites de camp revelen que s'estan fent uns avenços considerables en el reconeixement, però novament cal fer més per tal de garantir un ús sistemàtic de les eines de transparència comunament acordades de Bolonya, en concret, l'ECTS i el Suplement al Diploma. El Suplement al Diploma s'està introduint a tots els països visitats, en línia amb el compromís

del Comunicat de Berlín, però a més dels problemes tècnics, el repte de facilitar una informació clara sobre els resultats de l'aprenentatge es manté. L'ECTS s'utilitza de manera generalitzada per a «la transferència d'estudiants» i, en general, sembla funcionar bé. Encara se sol percebre, però, com una eina per traduir els sistemes estatals en un llenguatge europeu, més que no pas com a tret central del disseny curricular. Per tant, la consolidació dels esforços envers la racionalització d'aquestes eines europees a les institucions europees continua essent una prioritat.

9. El lligam entre l'educació superior i la recerca: En relació amb les tasques de docència i recerca, les institucions i els catedràtics sovint experimenten estrebades en diferents direccions per les demandes conflictives que se'ls exigeixen. Segons molts catedràtics, la prioritat necessària sobre els currículums de reestructuració, els reptes del disseny de nous programes d'estudi i la implantació d'un assessorament i suport addicionals per a una educació centrada en l'alumne que sigui més flexible han significat disposar de menys temps que abans per poder dedicar a les seves activitats de recerca. Això és un motiu concret de preocupació en vista de la conscienciació creixent en l'àmbit europeu de la necessitat de potenciar l'atractiu de les carreres investigadores i subratlla la importància d'enllaçar els programes d'educació superior i recerca. Fins ara hi ha pocs indicis que aquest discurs s'hagi traduït en una acció concreta i se li hagi atorgat prioritat a les universitats.

Conclusions

10. Tendències IV revela que **la reforma i la innovació continuades** ja han esdevingut una realitat, i l'única opció seriosa, a moltes universitats, i que s'estan combinant molts factors per influir en la naturalesa i l'èxit d'aquests processos complexos. Si les reformes han de tenir èxit, cal que hi hagi una conscienciació molt més gran de tota la societat que aquest període actual representa un desplaçament cultural important que transforma les nocions arrelades d'educació superior i que la implementació de les reformes d'una manera sostenible requereix **temps i suport**. Cal que els governs siguin sensibles al fet que els objectius no s'assoliran simplement amb un canvi de legislació. Les institucions necessiten una autonomia més funcional com a condició fonamental per a una reforma amb èxit i acceptar que això implica l'enfortiment de les estructures de governança, lideratge institucional i gestió interna. Cal abordar la qüestió del finançament de la reforma i així mateix les qüestions més àmplies d'inversió en educació superior com a mitjà de les demandes de desenvolupament de les societats de coneixement europees. Al capdavant, la solidesa d'Europa procedeix de la concepció de l'educació superior com una responsabilitat pública que respon a les necessitats col·lectives, i això requereix el compromís envers una base de finançament públic sostenible a llarg termini.

EUA, 2005

(Traducció : Generalitat de Catalunya)